O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI BULUTLI AXBOROT TIZIMLARI ORQALI RAQAMLASHTIRISH

Maxsetdinova Biybinaz Rústem qızı
Qoraqolpoq Davlat Universiteti
Iqtisodiyotda axborot texnologiyalari va tizimlari mutaxasisligi 1-kurs magistranti
maqsetdinovabiybinaz@gmail.com

+998913772630

Anotatsiya:

Kichik biznes har qanday rivojlangan davlatning ajralmas qismidir. Aynan shu iqtisodiy sektor dinamik rivojlanayotgan jamiyatga xos jarayonlarga eng ko'p duch keladi. Tezisda kichik biznesga axborot tizimlarini integratsiya qilish bo'yicha keng qamrovli tizim yaratishga qaratilgan yondashuvlar taklif etiladi. Axborot texnologiyalari zamonaviy jamiyatning ajralmas qismiga aylanmoqda, bu esa kichik biznes sektorini zamonaviy tendensiyalarga birinchi bo'lib javob beruvchi va imkon qadar to'liq informatlashuvni amalga oshirishga intiluvchi soha qiladi. Tezisda keltirilgan kichik biznesni axborot bilan ta'minlash usullarini samarali qo'llash milliy bozorda kichik biznesning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun sharoit yaratadi. Ushbu tezisda kichik biznesda axborot texnologiyalari qanchalik zarurligi muhokama qilinadi. Kichik biznesni axborot bilan ta'minlash tizimiga qo'yilgan vazifalar bayon etilgan. Kichik korxonalarda zamonaviy IT infratuzilmasini yaratish muammolarini hal qilishning istiqbolli yo'nalishlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, kichik biznes, innovatsiyalar, bulutli texnologiyalar.

Kirish

Umuman olganda O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi, xususan, kichik biznesni rivojlantirishga bog'liq. Ammo kichik korxonalarni tashkil etishda deyarli hech kim mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishni o'z vazifasi deb belgilamaydi. O'z biznesini yaratish maqsadlari asosan tadbirkorlik daromadini olishga qaratilgan. Biznes ko'pincha "o'zing uchun ishlash", "mustaqillik", "o'zingni isbotlash imkoniyati", "munosib daromad olish", "aql va mehnatingga yarasha daromad olish" kabi iboralar bilan bog'lanadi. Ammo shu bilan birga, kichik biznesning xususiyati uning ko'p qirraliligidir.

Tashabbuskorlar manfaatlariga mos ravishda rivojlanib va faoliyat yuritib, kichik biznes butun davlat iqtisodiyotining taraqqiyotiga ham hissa qo'shadi. Biznesning faoliyati nafaqat mamlakat iqtisodiyoti uchun, balki har bir alohida shaxs uchun ham birdek foydalidir, shuning uchun u munosib davlat e'tirofini va qo'llab-quvvatlashini olgan.

Metodologiya

Mazkur tadqiqot kichik va o‘rta biznes subyektlarida axborot tizimlarini integratsiyalash va bulutli yechimlarni joriy etish jarayonini tizimli yondashuv asosida o‘rganishga qaratildi.

Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi. Birinchi bosqichda raqamli transformatsiya va axborot tizimlari integratsiyasining nazariy asoslari kontent-tahlil usuli orqali o‘rganildi. Xorijiy va mahalliy ilmiy manbalar tahlili asosida integratsiya samaradorligini baholash mezonlari shakllantirildi.

Ikkinchi bosqichda kichik biznes subyektlarining mavjud boshqaruv jarayonlari va axborot oqimlari strukturaviy tahlil qilindi. Jarayonlarni modellashtirish usuli orqali an’anaviy (fragmentatsiyalashgan) va integratsiyalashgan axborot tizimlari o‘rtasidagi farqlar aniqlashtirildi.

Uchinchi bosqichda taklif etilayotgan bulutli integratsiya modelining iqtisodiy samaradorligi mantiqiy-analitik baholash usuli orqali asoslandi. Bunda xarajatlarni qisqartirish, boshqaruv tezkorligi, ma’lumotlarning aniqligi va operatsion samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari asosida kichik biznes subyektlari uchun integratsiyalashgan axborot tizimlarini joriy etishning konseptual modeli va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Natijalar

O'zbekistonda kichik biznes "Kichik va o'rta biznes" yaxlit iqtisodiy tizimning eng muhim bo'lagi bo'lib, u zamonaviy sharoitda davlatning raqobatbardoshligini asosan belgilaydi. O'zbekiston 2020-yilgi Tadbirkorlikni rivojlantirish strategiyasiga muvofiq , Yevropa Komissiyasi tomonidan tayyorlangan strategiyaga ko'ra, kichik va o'rta biznes bandlikni ta'minlovchi asosiy sektor, shuningdek innovatsiyalar va tezlashgan iqtisodiy o'sishning asosiy manbai deb e'tirof etilgan. Rasmiy statistikalarga ko'ra, O'zbekiston Respublikasida kichik va o'rta biznes faoliyatining asosiy ko'rsatkichlar quyidagicha: O'zbekiston Respublikasi YaIMidagi kichik biznes subyektlarining ulushi 51,5%ni tashkil etadi..

O‘zbekiston kichik biznesi nisbatan kam rivojlangan mamlakat sifatida, uning informatizatsiya va raqamli transformatsiya darajasi AQSh va Yevropaga nisbatan sekin. 2025-yilda Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, mamlakatda faoliyat yuritayotgan kichik biznes subyektlarining soni 1,21 milliondan oshgan, bu esa ish o‘rinlarini yaratishda muhim rol o‘ynashiga qaramay, ularning ish haqi mamlakat bo‘yicha o‘rtacha ish haqidan past bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, tadbirkorlar yuqori daromad va mustaqil ish faoliyati istagi bilan biznesni boshlashadi, lekin raqamli integratsiya va barqaror daromad masalalari hali ham dolzarb ahamiyatga ega.

Munozara

Shu sharoitda, kichik biznesning raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy barqarorligini ta’minlash uchun axborot tizimlarini samarali integratsiya qilish muhim strategik vazifa sifatida namoyon bo‘ladi. Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2025-yilda aholining 94,2 % i internetdan foydalangan, bu KOB subyektlariga raqamli resurslarga kirish imkonini kengaytiradi. Shu sharoitda axborot tizimlarini joriy etish ularning bozor o‘zgarishlariga tez moslashuvi va daromad barqarorligini ta’minlashda asosiy vosita sifatida qaraladi.

Kichik korxonalar katta biznesga mo‘ljallangan dasturiy yechimlarni to‘liq joriy etishda yuqori xarajat va murakkab funksional talablar bilan duch keladi. Xodimlar sonining cheklanganligi sababli, alohida dasturiy mahsulotlar ishlatilsa, axborotning takrorlanishi va integratsiya pastligi muammosi yuzaga keladi. Shu bois, kichik biznes uchun **“hammasi bir joyda”** tamoyili asosida yaratilgan integratsiyalashgan axborot yechimlari eng maqbul variant hisoblanadi.

Bulutli xizmatlar **(IaaS, SaaS, CaaS)** IT infratuzilmasini arzon va moslashuvchan joriy etish, dasturiy yechimlardan obuna modeli asosida foydalanish, kommunikatsiya va masofadan boshqarish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu orqali xarajatlar kamayadi, resurslarga tezkor kirish ta’minlanadi va xodimlarning raqamli mobililigi oshadi. Shu bilan birga, axborot xavfsizligi, ma’lumotlar maxfiyligi va internet infratuzilmasining mavjudligi bilan bog‘liq xatarlar hisobga olinishi zarur.

Kichik biznesning ixtisoslashgan faoliyati va tez o‘zgaruvchi sharoitlari, shuningdek, xodimlar sonining kamligi axborot tizimlariga bo‘lgan talablarni noaniq qiladi. Shu bois, maxsus integratsiyalashgan yechimlar — buxgalteriya hisobi va boshqaruvni avtomatlashtirish tizimlari **(masalan, BEST Office FreeWare, 1C, Infosoft IS “Integrator”)** — strategik qaror qabul qilish, bozor ma’lumotlarini real vaqt rejimida qabul qilish va raqamli bozor infratuzilmasiga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kichik biznesni axborot bilan samarali ta’minlash tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Axborot xizmatlarining raqamli muhitga integratsiyalashuvi biznesni ro‘yxatdan o‘tkazish, hisobot topshirish va ruxsatnomalar olish jarayonlarini soddalashtirib, byurokratik to‘siqlarni kamaytirishga hamda ish faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akhter, F. (2017). *Unlocking digital entrepreneurship through technical business process.* Entrepreneurship and Sustainability Issues, 5(1), 36–42. https://doi.org/10.9770/jesi.2017.5.1(3)

2. Asatiani, A., Apte, U., Penttinen, E., Rönkkö, M., & Saarinen, T. (2019). *Impact of accounting process characteristics on accounting outsourcing.* International Journal of Accounting Information Systems, 34. https://doi.org/10.1016/j.accinf.2019.06.002

3. Bharadwaj, A., El Sawy, O. A., Pavlou, P. A., & Venkatraman, N. (2013). *Digital business strategy.* MIS Quarterly, 37(2), 471–482.

4. Durmanov, A., Bartosova, V., Drobyazko, S., Melnyk, O., & Fillipov, V. (2019). *Mechanism to ensure sustainable development of enterprises in the information space.* Entrepreneurship and Sustainability Issues, 7(2), 1377–1386. https://doi.org/10.9770/jesi.2019.7.2(40)

5. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi (2025). Kichik va o‘rta biznes bo‘yicha yillik hisobotlar. https://stat.uz